

- KISZKA J. & SZELAĞ Z. 1992b. Porosty (*Lichenes*) polan Pienińskiego Parku Narodowego – zagrożenie i ochrona. – *Pieniny – Przyroda i Człowiek* 2: 55–63.
- NOWAK J. 1961. Porosty Wyżyny (Jury) Krakowsko-Częstochowskiej. – *Monogr. Bot.* 11(3): 1–128.
- NOWAK J. & TOBOLEWSKI Z. 1975. Porosty polskie. ss. 1177. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa – Kraków.
- TOBOLEWSKI Z. 1954. Z badań nad florą porostów Pienin. – *Fragm. Flor. Geobot.* 1(2): 1–13.
- TOBOLEWSKI Z. 1958. Porosty Pienin. – *Pr. Komis. Biol. Pozn. Tow. Przyj. Nauk. Wydz. Mat.-Przyr.* 17: 1–124.
- TOBOLEWSKI Z. 1982. Porosty. – W: K. ZARZYCKI (red.), *Przyroda Pienin w obliczu zmian*, ss. 173–188. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa – Kraków.

JÓZEF KISZKA, *Akademia Pedagogiczna, Instytut Biologii, Podbrzezie 3, PL-31-054 Kraków, Polska*

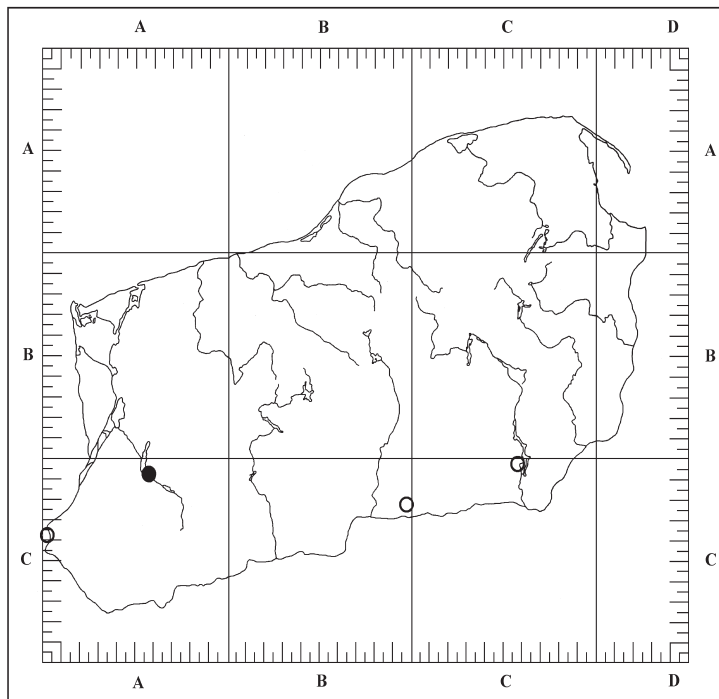
Przyjęto do druku: 17.06.2002 r.

Nowe stanowisko *Geastrum melanocephalum* (Fungi, Lycoperdales, Geastraceae) na Pomorzu

Gwiazdosz czarnogłowy *Geastrum melanocephalum* (Czern.) Staněk [= *Trichaster melanocephalum* Czern.] jest jednym z bardzo rzadkich w Polsce gatunków grzybów, umieszczonym na „czerwonej liście grzybów” – kategoria wymierające (E) (WOJEWODA & ŁAWRYNOWICZ 1992). W Europie występuje niezbyt często, znany jest m.in.: z Austrii, Belgii, Czech, Danii, Niemiec, Rumunii, Rosji, Słowacji, Szwajcarii, Szwecji, Ukrainy i Węgier (PILÁT 1958; JÜLICH 1984; SUNHEDE 1989 (1990); KRIEGLSTEINER 1991). Według CELIŃSKIEGO i FILIPKA (1958) gatunek ten należy do elementu geograficznego kontynentalnego, z głównym ośrodkiem występowania w krainie pontyjsko-pannońskiej.

W Polsce *Geastrum melanocephalum* notowany był do tej pory na dwunastu stanowiskach, w tym tylko na trzech na Pomorzu (CELIŃSKI & FILIPEK 1958; RUDNICKA-JEZIERSKA 1991; BUJAKIEWICZ 1997; LISIEWSKA 1997). Mapę rozmieszczenia oraz pełny wykaz stanowisk tego gatunku podaje LISIEWSKA (1997).

Nowe stanowisko gwiazdosza czarnogłowego znajduje się w zachodniej części Pomorza, według regionalizacji fizyczno-geograficznej KONDRACKIEGO (2001) na Równinie Pyrzycko-Stargardzkiej, w rezerwacie kserotermicznym „Brodogóry”, położonym koło wsi Gędziec (kwadrat AC05 w siatce ATPOL), około 8 km na północ od Pyrzyc (Ryc. 1). Pod koniec czerwca 2001 r., zebrano tam dwa okazy *Geastrum melanocephalum* (*leg. B. Prajs et R. Kościów, det. M. Stasińska*) pod starą rozłożystą gruszą *Pirus* sp., rosnącą na zboczu o niewielkim nachyleniu i ekspozycji południowej, w środkowej części rezerwatu. W bezpośrednim sąsiedztwie miejsca występowania owocników znajdują się płyty zbiorowiska *Festuco-Silenetum* Libb. 1933, wykształcone na podłożu piaszczystym, w którym zawartość węgla w wapnia wynosi 1,8%. Zebrane okazy pod względem

Ryc. 1. Rozmieszczenie *Geastrum melanocephalum* (Czern.) Staněk na Pomorzu w siatce kwadratów ATPOL (ZAJĄC 1978): ● – nowe stanowisko, ○ – stanowiska znane dotychczas.

Fig. 1. Distribution of *Geastrum melanocephalum* (Czern.) Staněk in the Pomerania Region in the ATPOL grid square system (ZAJĄC 1978): ● – new locality, ○ – localities known before.

morfologicznym i anatomicznym odpowiadają opisowi podanemu przez RUDNICKĄ-JEZIERSKĄ (1991).

Opisywane stanowisko, ze względu na położone na terenie rezerwatu przyrody, wydaje się nie zagrożone. Jednak wymaga ono monitorowania, ponieważ w ostatnim czasie, w miejscu tym obserwowano liczne głębokie jamy wykopywane przez zwierzęta – zdziczałe psy i króliki.

Zebrałe okazy znajdują się w Zielniku Katedry Botaniki Ogólnej US.

Podziękowania. Serdecznie dziękujemy Panu drowi hab. Gorzysławowi Poleszczukowi, profesorowi Uniwersytetu Szczecińskiego, za oznaczenie zawartości węgla wapnia w podłożu, Panu mgrowi Robertowi Kościówowi za zebranie i przekazanie jednego z okazów gwiazdosza czarnogłowego do zielnika Katedry Botaniki Ogólnej US.

Summary. A new locality of *Geastrum melanocephalum* (Fungi, Lycoperdales, Geastraceae) in the Pomerania Region. *Geastrum melanocephalum* (Czern.) Staněk is a very rare and endangered species in Poland. In June 2001, it was found in the Brodogóry Reserve near Grędzicz (ATPOL grid square AC05), 8 km north of Pyrzyce in the Pomerania (Pomorze) Region (NW Poland). This is the thirteenth locality of this species in Poland.

LITERATURA

- BUJAKIEWICZ A. 1997. Macromycetes occurring in the *Viola odoratae-Ulmetum campestris* in the Bielinek Reserve on the Odra river. – *Acta Mycol.* **32**(2): 189–206.
- CELIŃSKI F. & FILIPEK M. 1958. Nowe stanowisko *Trichaster melanocephalus* Czern. w Bielinku nad Odrą. – *Bad. Fizjogr. Pol. Zach.* **4**: 231–237.
- JÜLICH W. 1984. Die Nichtblätterpilze, Gallertpilze und Bauchpilze (*Aphylophorales*, *Heterobasidiomycetes*, *Gastromycetes*). – W: H. GAMS (red.), *Kleine Kryptogamenflora*. 2b/1. Basidiomyceten **1**. ss. ix + 626. G. Fischer Verl., Jena. Stuttgart – New York.
- KONDRACKI J. 2001. Geografia regionalna Polski. Wyd. 2. ss. 441. Wydawnicwo Naukowe PWN, Warszawa.
- KRIEGLSTEINER G. J. 1991. Verbreitungsatlas der Großpilze Deutschlands (West). **1**. Ständerpilze, Teil A: Nichtblätterpilze. ss. 416. Verl. E. Ulmer GmbH & Co., Stuttgart.
- LISIEWSKA M. 1997. A new locality of *Geastrum melanocephalum* in the vicinity of Poznań. – *Acta Mycol.* **32**(2): 229–232.
- PILÁT A. (red.). 1958. *Gasteromycetes*. – W: F. A. NOVÁK (red.), *Flora ČSR*, ss. 407–526. Československá Akademie VĚD, Praha.
- RUDNICKA-JEZIERSKA W. 1991. Purchawkowe (*Lycoperdales*). – W: A. SKIRGIEŁŁO (red.), *Flora Polska*. Rośliny zarodnikowe Polski i ziem ościennych. *Grzyby (Mycota)* **23**, ss. 17–89. Polska Akademia Nauk, Kraków.
- SUNHEDE S. 1989 (1990). *Geastraceae (Basidiomycotina)* morphology, ecology, and systematics with special emphasis on the North European species. – *Synopsis Fungorum* **1**. ss. 535. Fungiflora, Oslo.
- WOJEWODA W. & ŁAWRYNOWICZ M. 1992. Czerwona lista grzybów zagrożonych w Polsce. – W: K. ZARZYCKI, W. WOJEWODA & Z. HEINRICH (red.), *Lista roślin zagrożonych w Polsce* Wyd. 2, ss. 27–56. Instytut Botaniki im. W. Szafera, Polska Akademia Nauk, Kraków.
- ZAJĄC A. 1978. Założenia metodyczne „Atlasu rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. – *Wiad. Bot.* **22**(3): 145–155.

MAŁGORZATA STASIŃSKA i BOŻENA PRAJS, *Katedra Botaniki Ogólnej, Uniwersytet Szczeciński, ul. Felczaka 3a, PL-71-412 Szczecin, Polska; e-mail: stasinsk@univ.szczecin.pl; bajka@univ.szczecin.pl*

Przyjęto do druku: 12.06.2002 r.